

Fylkesmannen i
Nordland

TILSYNSRAPPORT

SKOLENS ARBEID MED ELEVENES PSYKOSOSIALE MILJØ

Dønna kommune
Dønna barne- og ungdomsskole

30.05.13

Innhold

1.Tema for tilsynet: Skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø.....	3
2.Gjennomføring av tilsynet.....	4
3.Kontrollområde for tilsynet	5
3.1 Forebyggende arbeid	5
3.2 Det individuelt rettede arbeidet ved skolen.....	6
3.3 Brukermedvirkning.....	7
4.Pålegg om retting	8
5.Oppfølging av tilsynsresultatene – krav om egenerklæring om at lovbruddene er rettet.....	9
6.Klage	9
Vedlegg 1 Oversikt over innsendt dokumentasjon.....	10
Vedlegg 2 Oversikt over de som er intervjuet	11
Vedlegg 3 Rettslege krav.....	12

1. Tema for tilsynet: Skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø

Det blir gjennomført felles nasjonalt tilsyn 2010 -2013 med temaet skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø, jf. opplæringsloven kapittel 9a. Hovedbestemmelsen for tilsynet er § 9a-1, og de andre reglene som kontrolleres må sees i sammenheng med denne.

Det rettslige utgangspunktet for tilsynet er delt inn i tre hovedkategorier:

- Det forebyggende arbeidet ved skolen - § 9a-4, jf § 9a-3 første ledd
- Det individuelt rettede arbeidet ved skolen - § 9a-3 andre og tredje ledd
- Brukermedvirkning (skolens plikt til samhandling og involvering med ulike råd og utvalg) - §§ 9a-5 og 9a-6 og deler av kapittel 11.

Opplæringsloven § 13-10 om forsvarlig system og § 9a- 4 om internkontroll

Det er ikke ført særskilt tilsyn med opplæringsloven § 13-10 andre ledd i dette tilsynet. Opplæringsloven § 13-10 andre ledd er en overordnet regel som pålegger skoleeier å ha et forsvarlig system for oppfølging av alle lovkrav. I tidligere tilsyn har det vært stort fokus på internkontrollsystemet til kommunene. I det felles nasjonale tilsynet 2010-2013 er det internkontrollen ved den enkelte skolen vedrørende elevenes psykososiale miljø som er kontrollert. Kravet til internkontroll i forbindelse med dette er særskilt regulert i opplæringsloven § 9a-4, jf. § 9a-3 første ledd.

Kommunens ansvar

Selv om opplæringsloven legger ansvaret på skoleledelsen for den daglige gjennomføringen og etterlevelsen av de kontrollerte reglene, er det kommunen som har det overordnede ansvaret. Det er kommunen som skoleeier som må sørge for at skoleledelsen ved hver enkelt skole oppfyller kravene og pliktene i loven, og at de tilbyr de tjenester og aktiviteter som loven omhandler.

Oppfyllelsen av elevenes rett til et godt psykososialt miljø skjer på skolen. Det er skoleledelsen og de ansatte som i det daglige må arbeide for et godt skolemiljø. Kommunen som skoleeier er likevel øverste ansvarlige for at pliktene i kapittel 9a blir oppfylt. Dette innebærer at selv om det i tilsynet har vært undersøkt handlinger som skjer i skolen, så er det kommunen som er ansvarlig for oppfyllelse av elevenes rettigheter og som derfor er adressat for eventuelle pålegg om retting i samsvar med opplæringsloven § 14-1 tredje ledd.

Formålet med tilsynet

Det overordnede målet med tilsynet er å rette fokus mot og styrke arbeidet med det psykososiale miljøet ved skolene og skolens evne til å forebygge og håndtere krenkende atferd. Gjennom kontroll med om skolene følger lovkravene på dette området, skal eventuell lovstridig praksis avdekkes. Gjennom pålegg om endring skal slike forhold rettes opp.

Et godt skolemiljø er en viktig innsatsfaktor for en god skole og for realisering av formålsparagrafen i opplæringsloven § 1-1. Mangler ved skolemiljøet kan føre til mistriivsel blant elevene, og det vil kunne ha direkte betydning for læringsutbytte.

Det psykososiale miljøet handler om mellommenneskelige forhold og er en positiv eller negativ følge av samhandling og kommunikasjon mellom alle de som er på skolen. Et godt psykososialt miljø er grunnleggende for at den enkelte eleven skal kunne utvikle seg positivt. Skolen er en av de mest sentrale arenaer i barn og ungdommers liv. Skolen er stedet for læring og utvikling, men uten en grunnleggende følelse av trygghet, tilhørighet og inkludering hos den enkelte elev, vil ikke læring få det riktige fokus.

De overordnede formål med det felles nasjonale tilsynet 2010-2013 er å:

- Sikre at skoleeiere og skoleledere driver et aktivt og forebyggende arbeid for å sikre elevene et godt psykososialt miljø.
- Sikre at skoleeiere og skoleledere sørger for at de tilsatte på en tilfredsstillende måte håndterer krenkende atferd som de får kunnskap eller mistanke om.
- Sikre at skoleeiere og skoleledere sørger for at elever, foreldre, råd og utvalg blir involvert og engasjert i skolemiljøarbeidet.

Det presiseres at tilsynsrapporten ikke gir en helhetsvurdering av skoleeier og skolen. Rapporten omhandler kun resultatet fra tilsynet som er gjennomført på det temaet som er valgt for det felles nasjonale tilsynet 2010-2013.

2. Gjennomføring av tilsynet

Etter opplæringsloven § 14-1 andre ledd har departementet hjemmel til å føre tilsyn med offentlige skoler. Denne retten er delegert til Fylkesmannen. Fylkesmannen skal ha tilgang til skoleanlegg og dokumentasjon.

Tilsynet er gjennomført ved å hente inn og vurdere dokumentasjon, skriftlig gransking og muntlige opplysninger.

Det er skolen som etter loven plikter å sikre at den enkelte eleven får oppfylt sin rett til et godt psykososialt miljø, jf. § 9a-1 og § 9a-3 første ledd. Skolen vil i denne sammenheng være: skoleeier, skoleledelsen og de ansatte ved skolen.

Gangen i tilsynet

- Varsel om tilsyn med pålegg om å sende inn redegjørelse og dokumentasjon fra skolen datert 04.01.2013.
- Mottak av dokumentasjon og redegjørelse fra skolen 15.02.2013.
- Dagsorden for tilsynet i brev datert 12.02.2013.
- Åpningsmøte 27.02.2013
- Intervju og samtaler 26. og 27.02. 2013
- Varsel om vedtak og foreløpig rapport datert 15.04. 2013
- Sluttmøte 2013 29.05.2013
- Frist for tilbakemelding om varsel om vedtak og foreløpig rapport 16.05.2013

3. Kontrollområde for tilsynet

3.1 Forebyggende arbeid

For å oppnå et godt psykososialt miljø er det en nødvendig forutsetning at det blir utført et forebyggende arbeid som skal forhindre uønsket/ krenkende atferd. Dette innebærer at skoleledelsen må ha en "føre – var" holdning til eventuelle situasjoner og utfordringer som kan oppstå i skolehverdagen, og som kan ha negativ innvirkning på elevenes skolemiljø.

Rettslige krav

Det rettslige utgangspunktet for tilsynets kontroll med det forebyggende arbeidet ved skolen finnes i opplæringsloven § 9a-4, jf. § 9a-3 første ledd. Skoleledelsen og skoleeier skal arbeide forebyggende for å forhindre at uønsket atferd oppstår. Det forebyggende arbeidet skal være aktivt, systematisk og kontinuerlig.

Reglene presiserer plikten skolen har til å sikre at elevenes rett etter § 9a-1 blir oppfylt. Det er informert nærmere om de rettslige kravene og hva de innebærer på åpningsmøtet 27.02.2013. De rettslige kravene fremgår ellers av instruks for tilsynet¹, og de er omtalt i vedlegg 3 til denne rapporten. Det vises også til rundskriv fra Utdanningsdirektoratet om elevenes rett til et godt psykososialt miljø.²

Dokumentasjon og vurdering – Dønna barne- og ungdomsskole

Skolen har ikke satt seg mål for skolemiljøet og skolemiljøarbeidet og har ikke egen plan for arbeidet med elevenes psykososiale miljø.

Skolen har utarbeidet en lokal mobbeplan. Mobbeplanen inneholder fem mål for forebygging av mobbing: Lærerne skal utøve en tydelig ledelse av elevene som gir alle et trygt læringsmiljø, skape trygghet og positive relasjoner i elevgruppa, mellom lærerne og enkeltelever, fremme trygghet og trivsel i skolemiljøet, bevisstgjøre elevene om mobbing og utvikle samarbeidet skole-hjem for å forebygge mobbing. Mobbeplanen inneholder ellers en definisjon av mobbing, generell informasjon om ulike sider ved mobbing, felles strategi og rutiner/prosedyrer for problemløsning i mobbesaker ved skolen og hvem som har ansvaret for de ulike tiltakene. Mobbeplanen er kjent for lærerne. Planen ble revidert i 2012 og vedtatt i 2013. Rutiner og prosedyrer i planen tas i bruk i mobbesaker.

Skolen har ordensreglement. Ordensreglementet er ikke revidert eller evaluert siden 2007. Det går ikke fram av ordensreglementet eller annen dokumentasjon hva skolen definerer som krenkende atferd. Det lages egne klasseregler/ordensreglement for trinnene. Tilsynet viser at det er ulik praksis for toleranse og for å gripe inn i situasjoner.

Mobbeplanen og ordensreglementet tas i varierende grad opp med elever og foreldre ved oppstart av nytt skoleår. Det er ingen felles plan for hvordan innholdet i mobbeplanen og skolens felles ordensreglement skal gjøres kjent for, drøftes og behandles av elevene og foreldrene. Skolen legger ut mobbeplan og ordensreglement på *It's learning* for at foreldrene skal bli kjent med planen/reglementet. Skolen forutsetter at foreldrene holder seg orientert om skolens planer og rutiner gjennom å logge seg inn i *It's learning*.

Det er felles personalmøte ved skolen ca. 4 ganger i året. Elevenes psykososiale miljø og arbeidet med dette har ikke vært diskutert i personalmøter. Det er ukentlige lagmøter (teammøter) på de enkelte trinnene. I lagmøtene tar lærerne opp bl.a. mobbeplan, elevsaker, inspeksjonsrutiner o.a. Felles holdning til elevatferd tas opp i lagene. Felles sosiale aktiviteter på tvers av klasser/grupper/trinn diskuteres på lagene. Det er utarbeidet egen aktivitetsplan for 5.-7. klasse. Skolen har ingen plan for fellesaktiviteter, men har faste rutiner for avvikling av felles siste skoledag før jul og sommerferie. Skolen har egen kantine som i tilsynet omtales som positiv for skolemiljøet.

Både lærere og assistenter har inspeksjon. Hvert lag har utarbeidet inspeksjonsrutiner for sitt trinn. Det er inspeksjonsplan for alle trinn. Assistene deltar vanligvis ikke i lagmøtene eller foreldremøter, men orienteres i varierende grad av kontaktlærer om skolens og lagenes planer og rutiner, elevsaker, inspeksjonsrutiner, grenser for atferd og saker som gjelder skolemiljøet.

¹ Jr. <http://www.utdanningsdirektoratet.no/Artikler/Lov/Instruks-for-felles-nasjonalt-tilsyn-2010-og-2011/>

² Jf. <http://www.utdanningsdirektoratet.no/Rundskriv/Rundskriv-201/Udir-2-2010---Retten-til-et-godt-psykososialt-miljo-etter-opplæringsloven-kapittel9a/>

Elevundersøkelsen er gjennomført på noen trinn. Resultatene av undersøkelsen er ikke kjent blant de ansatte, elevene og foreldrene. Det gjennomføres ikke andre spørreundersøkelser eller kartlegginger av elevenes psykososiale miljø. Elevenes trivsel, mobbing o.a. tas opp i elevsamtalene med den enkelte elev. Enkelte lærere er tidligere skolert i *Lions Quest* Det er *Mitt valg* og brukes av noen lærere.

Skolen har ikke utarbeidet årshjul eller annet som viser hvordan skolen evaluerer arbeidet med skolemiljøet, planer og ulike tiltak.

Dønna kommune har ikke underskrevet *Manifest mot mobbing* (2011-2014). Manifestet forplikter alle til å arbeide for at barn og unge skal ha et godt og inkluderende oppvekst- og læringsmiljø.

Fylkesmannens konklusjon

Dønna kommune sørger ikke for at Dønna barne- og ungdomsskole arbeider aktivt, systematisk og kontinuerlig for å fremme et godt psykososialt skolemiljø og forhindre at krenkende atferd oppstår.

3.2 Det individuelt rettede arbeidet ved skolen

Det forebyggende arbeidet må sees i sammenheng med det individuelt rettede arbeidet ved skolen. Det er viktig for oppfyllelsen av kravet i opplæringsloven at de forebyggende tiltakene som blir planlagt, også etterleveres i praksis.

Skolens plikt til å gripe inn når det oppstår forhold som er krenkende for en eller flere elever følger hovedsakelig av § 9a-3 andre og tredje ledd. Opplæringsloven oppstiller særskilte plikter for skolen tilknyttet det psykososiale miljøet og gir eleven/foreldrene særskilte rettigheter i tilknytning til saksbehandlingen ved skolen. Ved å kontrollere hvordan skolene etterlever de konkrete pliktene i § 9a-3 andre og tredje ledd, vil tilsynet kunne bidra til å sikre at skolene i praksis arbeider for å fremme elevenes helse, trivsel og læring.

Rettslige krav

Skoleeier, skoleledelsen og alle de ansatte plikter å sikre elevenes individuelle rett etter § 9a-1 gjennom individuelt rettet arbeid. Det individuelt rettede arbeidet ved skolen er regulert i § 9a-3 andre og tredje ledd i opplæringsloven. Reglene presiserer at alle som er ansatt ved skolen, har en handlingsplikt som innebærer å gjøre undersøkelser, plikt til å varsle skoleledelsen og plikt til å gripe inn når det er nødvendig og mulig. Videre er skolen pålagt å behandle anmodninger fra elever eller foreldre som omhandler det psykososiale miljøet etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven.

Se for øvrig vedlegg 3 til denne rapporten for mer om de rettslige kravene under dette temaet. Det er også informert nærmere om de rettslige kravene og hva de innebærer på åpningsmøtet 27.02.2013.

Dokumentasjon og vurdering – Dønna barne- og ungdomsskole

Handlingsplikten og rutiner og prosedyrer for varsling går frem av skolens mobbeplan. Planen omfatter kun mobbing.

Lærerne er kjent med handlingsplikten gjennom arbeidet med mobbeplanen i 2012. Skolen har ingen rutiner for å gjøre alle skolens ansatte kjent med mobbeplanen, handlingsplikten og rutiner og prosedyrer for varsling. I tilsynet bekreftes det at ansatte gjør undersøkelser, varsler og griper inn dersom de har mistanke eller kunnskap om krenkede atferd, men at det ikke er en felles forståelse for når dette skal gjøres. Skolens ledelse følger rutinene i mobbeplanen i mobbesaker.

Skolen har utarbeidet *Prosedyre for behandling av henstilling og klage i henhold til opplæringsloven kap. 9a og Prosedyre ved foreldreklage*. Retten til enkeltvedtak når elev eller foreldre ber om tiltak (henstilling) går fram av prosedyrene. Skolen har ikke skriftlige rutiner for å fatte enkeltvedtak når skolen selv oppdager krenkende atferd som krever tiltak. Skolen forutsetter at de ulike partene i skolen er kjent med plikten og retten til enkeltvedtak ved at prosedyrene er lagt inn i *It's learning*. Skolen bruker programmet *It's Learning* som informasjonskanal overfor lærere, andre ansatte, foreldre og elever og forutsetter at de ulike partene holder seg orientert om hva skolen informerer om på dette nettstedet.

I tilsynet bekreftes det at *It's learning* som hovedinformasjonskanal til foreldre og andre ikke er tilfredsstillende. Alle parter er ikke klar over *It's learning* sin rolle som skolens hovedinformasjonskanal, alle er ikke fortrolig med nettbruk og har rutine for å holde seg orientert om hva skolen informerer om, og noen har problemer med brukernavn og passord og kommer dermed ikke inn på siden.

Skolen har dokumentert at det er fattet to enkeltvedtak i 2012. Ett enkeltvedtak etter eget initiativ og ett etter henstilling fra foreldre.

Fylkesmannens konklusjon

Dønna kommune sørger ikke for at alle ansatte ved Dønna barne- og ungdomsskole håndterer krenkende atferd de har kunnskap eller mistanke om.

3.3 Brukermedvirkning

Opplæringsloven inneholder krav om at elevene og foreldrene skal gis mulighet til å involvere og engasjere seg i arbeidet for et godt psykososialt miljø ved skolen. Ett av virkemidlene fra lovgiver for å sikre brukermedvirkning har vært å stille krav til opprettelse av diverse råd og utvalg og å gi disse rådene og utvalgene muligheten til å uttale seg før endelig avgjørelse blir tatt.

Brukermedvirkning er ikke en statisk tilstand som kan oppnås en gang for alle i skolen, det er tvert imot noe det må arbeides kontinuerlig med. Tilhørighet i et sosialt og faglig fellesskap gjennom verdier og virkemiddel som verdsettelse, aktiv deltaking og medvirkning er noe som må gjennomføres kontinuerlig i hverdagen.

Det er "skolen" som skal sørge for at elevene blir engasjert i skolemiljøarbeidet. Skolen i denne sammenheng vil si skoleledelsen, men det er skoleeier som blir ansvarliggjort dersom det ikke er tilrettelagt for at elevene eller deres foreldre blir involvert og engasjert i skolemiljøarbeidet.

Rettslige krav

§ 9a-5 fastslår at elevene skal engasjeres i det systematiske skolemiljøarbeidet, både i planleggingen og i gjennomføringen av det. Ellers er det gitt regler for ulike organ for brukermedvirkning både i § 9a-6 og i kapittel 11. Det fremgår blant annet at rådene og utvalgene skal gis relevant informasjon og gis en reell mulighet til å uttale seg. Rutiner for å sikre informasjon og varsling til de ulike rådene og utvalgene må innarbeides i internkontrollen ved skolen etter § 9a-4.

Se for øvrig vedlegg 3 til denne rapporten for mer om de rettslige kravene under dette temaet. Det er også informert nærmere om de rettslige kravene på åpningsmøtet 27.02.2013.

Dokumentasjon og vurdering – Dønna barne- og ungdomsskole

Skolen har nylig opprettet samarbeidsutvalg (SU) og skolemiljøutvalg (SMU) med lovmessig riktig sammensetting. Skolen kan ikke dokumentere at SU eller SMU er aktive organ. Skolen kan heller ikke dokumentere rutiner eller praksis for å involvere SU eller SMU i skolemiljøarbeidet.

Det er opprettet arbeidsutvalg for foreldrerådet (FAU) ved skolen. Mobbeplanen har vært tema i FAU-møter. Tilsynet har vist at det er lite aktivitet og møter i FAU. Skolen mangler rutiner for å holde FAU orientert om forhold av betydning for skolemiljøet, og FAU medvirker ikke til at elever og foreldre tar aktivt del i arbeidet for å skape et godt skolemiljø.

Det er opprettet elevråd ved skolen. Klassene bringer saker til elevrådet via klasserådstimer eller klassens time. Det avholdes elevrådsmøter jevnlig, men skolen har ingen rutiner for å holde elevrådet orientert om forhold av vesentlig betydning for skolemiljøet. Skolen har ingen rutiner som sikrer at elevene gjennom elevrådsarbeidet involveres i planlegging, gjennomføring og evaluering av et systematisk arbeid for å fremme helse, miljø og trygghet ved skolen. Elevrådet blir dermed ikke et aktivt forebyggende organ i arbeidet med skolemiljøet.

Fylkesmannens konklusjon

Dønna kommune sørger ikke for at Dønna barne- og ungdomsskole involverer og engasjerer elever og foreldre i skolemiljøarbeidet.

4. Pålegg om retting

Med hjemmel i opplæringsloven § 14-1 tredje ledd, og som følge av det som framgår av kapitlene 3.1-3.3, gir Fylkesmannen følgende pålegg:

Forebyggende arbeid og internkontroll - § 9a-4, jf. § 9a-3 første ledd

1. Dønna kommune skal sørge for at Dønna barne- og ungdomsskole arbeider aktivt, systematisk og kontinuerlig for å fremme et godt psykososialt miljø og forhindre at krenkende atferd oppstår. Dønna kommune må i denne forbindelse se til at Dønna barne- og ungdomsskole:
  - a.) Definerer og skaper en felles forståelse for hva skolen anser som krenkende atferd.
  - b.) Utarbeider skriftlige planer for det forebyggende arbeidet som viser sammenheng mellom mål, tiltak, ansvarfordeling, evaluering og oppfølging av arbeidet med skolemiljøet.
  - c.) Har rutiner for å sikre at planer og rutiner etterleveres i praksis.
  - d.) Involverer skoleledelsen i den daglige gjennomføringen av det systematiske skolemiljøarbeidet.
  - e.) Har rutiner for å skaffe seg kunnskap om/kartlegge elevenes opplevelse av skolemiljøet og følge opp resultatet av undersøkelsene.

Skolens individuelt rettede arbeid - § 9a-3 andre ledd

2. Dønna kommune skal sørge for at de ansatte ved Dønna barne- og ungdomsskole håndterer krenkende atferd de har kunnskap/mistanke om. Dønna kommune må i denne forbindelse se til at Dønna barne- og ungdomsskole:
  - a.) Har rutiner for å gjøre alle ansatte kjent med plikten til å undersøke, varsle og gripe inn (handlingsplikten).
  - b.) Har en felles forståelse av innholdet i og praktiseringen av handlingsplikten.
  - c.) Har rutiner for å treffe enkeltvedtak på eget initiativ når skolen setter i verk inngripende tiltak for enkeltelever.
3. Dønna kommune skal sørge for at Dønna barne- og ungdomsskole behandler henstillinger om tiltak ved å fatte enkeltvedtak etter reglene om dette i forvaltningsloven. Dønna kommune må i denne forbindelse se til at Dønna barne- og ungdomsskole:
  - a.) Aktivt informerer foreldre og elever om retten til enkeltvedtak når de ber om tiltak knyttet til skolemiljøet (henstilling).
  - b.) Har rutiner for å gjøre alle ansatte kjent med retten til enkeltvedtak og klageretten og plikten til å informere om dette.

Brukermedvirkning - §§ 9a-5 og 9a-6, samt kapittel 11

4. Dønna kommune skal sørge for at Dønna barne- og ungdomsskole involverer og engasjerer elevene og brukerorganene i skolemiljøarbeidet. Dønna kommune må i denne forbindelse se til at Dønna barne- og ungdomsskole:
  - a.) Etablerer rutiner som sikrer at elevene engasjeres i planlegging og gjennomføring av det systematiske arbeidet for helse, miljø og trygghet ved skolen.
  - b.) Involverer elevrådet i kartlegging av skolemiljøet og utarbeiding og evaluering av planer, rutiner og reglementer.
  - c.) Etablerer rutiner for å informere råd og utvalg om alle forhold (deriblant hendelser, planer og vedtak) som har vesentlig betydning for skolemiljøet.
  - d.) Så tidlig som mulig tar råd og utvalg med i planlegging og gjennomføring av miljøtiltak ved skolen.
  - e.) Sørger for at det avholdes jevnlig møter i de respektive brukerorganene og at de får en reell mulighet til å uttale seg i saker som har betydning for skolemiljøet.

5. Oppfølging av tilsynsresultatene – krav om egenerklæring om at lovbruddene er rettet

Tiltak for å rette lovbruddene skal iverksettes med en gang.

Dønna kommune skal gi en skriftlig erklæring om at lovbruddene er rettet og dokumentere at det er utarbeidet tiltak i samsvar med påleggene.

Frist for innsendelse av slik erklæring er **01.11.2013**

6. Klage

Tilsynsrapporten er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 bokstav b, og kan påklages til Utdanningsdirektoratet. En eventuell klage skal sendes til Fylkesmannen inne tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtak er kommet frem til kommunen som skoleeier, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Jf. forvaltningsloven § 32 om utforming av klage.

Vedlegg 1   Oversikt over innsendt dokumentasjon

Redegjørelse fra rektor av 12.02.2013
Månedsoversikt august 2012 – februar 2013
Ståstedsanalyse for Dønna barne- og ungdomsskole 2010
«Jeg forbereder meg til elevsamtalen»
Elevsamtalen, veiledning for lærer
Elevsamtalen, oppsummering av samtalen
Utviklingssamtalen
Utviklingssamtalen, oppsummering av samtalen
Inspeksjonsplan
Ekstra inspeksjon
Aktivitetsplan for 5.-7. klasse
Klasseregler for 1.-4. klasse
Slik vil vi ha det i klassen vår
Informasjon om hjelpetjenesten i Dønna
Informasjon til foreldre om ansvarsgruppe for barn i Dønna
Informasjon om skolehelsetjenesten
Dønna barne- og ungdomsskole informerer
Reglement for orden og oppførsel ved Dønna barne- og ungdomsskole
«Mobbeplan» for Dønna barne- og ungdomsskole
Prosedyrer for behandling av henstilling og klage i henhold til opplæringsloven § 9A –
Dønna barne- og ungdomsskole
Prosedyre ved foreldreklager – Dønna barne- og ungdomsskole
Vedtak om elevens psykososiale miljø
Samarbeidsutvalget
Innkalling til samarbeidsutvalg/skolemiljøutvalg
Referat møte samarbeidsutvalget/skolemiljøutvalget
Skolemiljøutvalget
Elevrådet
Referat fra elevrådet
Foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU)
Innkalling til konstituerende møte FAU
Referat møte FAU

Vedlegg 2   Oversikt over de som er intervjuet

Mette Anfindsen – rektor
Ann Helen Konradsen – kontaktlærer
Vegard Mathisen - kontaktlærer
Tom Kenneth Johansen – kontaktlærer
Hilde Åkerøy - assistent

Det er i tillegg gjennomført gruppesamtaler med elevrepresentanter og foreldrerepresentanter.

Vedlegg 3   Rettslige krav

1 Det forebyggende arbeidet

§ 9a-4, Systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane(internkontroll)
Skolen skal drive eit kontinuerleg og systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av dette kapitlet blir oppfylte. Skoleleiinga har ansvaret for den daglege gjennomføringa av dette. Arbeidet skal gjelde det fysiske så vel som det psykososiale miljøet.

§ 9a-3 første ledd, Det psykososiale miljøet
Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.

Det systematiske skolemiljøarbeidet skal sikre at elevenes rett blir oppfylt ved at skolen arbeider kontinuerlig og systematisk for et godt skolemiljø. Det avgjørende er at skolemiljøarbeidet er egnet til å sikre elevene et godt psykososialt miljø, og at brudd på retten til et godt miljø blir oppdaget og håndtert på en effektiv måte.

Formålet med skolens plikter etter § 9a-4 er å sikre at uønsket/krenkende atferd blir oppdaget og håndtert tidlig. Dette betyr at skolen må ha rutiner for å kartlegge skolemiljøet og den enkelte elevens opplevelse av det psykososiale miljøet.

En nødvendig forutsetning for det systemrettede arbeidet er at skolen overfører kravene i kapittel 9a til konkrete mål og handlinger. Skolen må ha planer og rutiner for hvordan elevenes rett skal oppfylles.

Skolen blir i § 9a-4 pålagt å arbeide aktivt, systematisk og kontinuerlig slik at kravene i kapittel 9a blir oppfylt. Dette innebærer at skolen skal arbeide etter et "føre var" – prinsipp, og forebygge brudd på eleven sin rett etter § 9a-1. Skolen kan ikke være passive og avvente at en situasjon oppstår, for eksempel at læreren ser mobbing, eller at noen klager på forholdene. Med kontinuerlig mener en at det systematiske arbeidet må være gjennomgående i skolens arbeid, og ikke bare noe som blir gjort når det oppstår ubehagelige situasjoner eller ved oppstart av hvert skoleår. Arbeidet skal drives hele tiden, gjennom hele skoleåret. Et anti-mobbeprogram eller en perm med internkontrollrutiner som står i en hylle, er ikke tilstrekkelig for å oppfylle kravet til systematisk arbeid.

Det systematiske arbeidet skal være gjennomtenkt og planmessig. Planene og rutineene må være innarbeidet og må følges av personalet når det arbeides med saker som omhandler det psykososiale miljøet til elevene.

Skoleledelsen har ansvaret for at det systematiske arbeidet er aktivt, systematisk og planmessig.

Skolen må for å oppfylle kravet til internkontroll:

- Sette seg konkrete mål for skolemiljøet og skolemiljøarbeidet
- Arbeide systematisk og planmessig for å nå målene og forebygge problem
- Ha rutiner for å følge med på skolemiljøet og den enkelte elevs opplevelse av det, herunder rutiner for å avdekke og håndtere problemer når de dukker opp og kontrollere at rutineene etterleves.

Skolen må kunne dokumentere at de har et system for internkontroll. Internkontroll innebærer å overføre kravene i lov og forskrift til konkrete mål for skolemiljøet, kartlegge utfordringer, planlegge og iverksette tiltak for å nå målene. Skolen må dokumentere at dette er etablert, og at det faktisk blir fulgt opp.

I tillegg til det som blir dokumentert skriftlig, må skolen kunne vise at:

- internkontrollen dekker alle reglene i kapittel 9a
- alle ansatte utfører pliktene de har etter loven og kjenner interne mål, rutiner/ planer
- de ansatte har tilstrekkelig kompetanse om skolemiljøarbeidet og håndtering av utfordringer og hendelser som omhandler skolemiljøet
- skolen har tiltak for å fremme skolemiljøet og forebygge, avdekke og håndtere krenkelses
- tiltakene blir iverksatt og planer og rutiner etterleves i praksis
- ledelsen er aktivt med i arbeidet med skolemiljøet/ internkontrollen

I det systematiske arbeidet med det psykososiale miljøet må også andre regler i opplæringsloven tas med. For det første må skolen kartlegge kravene til brukerorgan i kapittel 11. Et sentralt organ i det systematiske arbeidet er skolemiljøutvalget.

Ordensreglementet ved skolen er et sentralt virkemiddel i arbeidet med skolemiljøet, og skolen må sørge for at dette er integrert i skolemiljøarbeidet/ internkontrollen. Et system for skolemiljøet som ikke blir sett i sammenheng med ordensreglement er ikke helhetlig nok. I tillegg må skolen trekke inn vurderinger i orden og oppførsel etter forskrift til opplæringsloven § 3-5.

2 Det individuelt rettede arbeidet

Skoleeier, skolen, skoleledelsen og de ansatte har alle en plikt til å sikre elevenes individuelle rett etter § 9a-1 gjennom individuelt rettet arbeid. Det individuelt rettede arbeidet ved skolen er regulert i § 9a-3 andre og tredje ledd i opplæringsloven.

- Handlingsplikten etter § 9a-3 andre ledd
- Plikten til å behandle anmodninger om tiltak fra elever/foreldre som enkeltvedtak etter § 9a-3 tredje ledd

Handlingsplikten

Opplæringsloven § 9a-3 andre ledd – plikten til å undersøke, varsle og gripe inn

Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskiminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn.

Regelen fastslår at alle som er ansatt ved skolen, har en handlingsplikt som innebærer

- plikt til å foreta undersøkelser
- plikt til å varsle skoleledelsen og
- plikt til å gripe inn når det er nødvendig og mulig

Handlingsplikten gjelder for alle som er ansatt ved skolen ved at de har et ansettelsesforhold/ en arbeidsavtale med skoleeier. I forarbeidene til loven³ er det uttalt at "ansatte" i praksis ofte vil være lærere og miljøarbeidere, men at plikten også gjelder annet personale. I tillegg til undervisningspersonalet ved skolen kan dette for eksempel være vaktmester, assistenter, kontor- og renholdspersonalet.

Den ansattes handlingsplikt gjelder fra når han / hun får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger. "Kunnskap om" innebærer at den ansatte faktisk vet at en

³ Jf. Ot.prp.nr 72(2001-2002)

elev blir utsatt for uakseptabel atferd fra elever, lærer, eller andre ved skolen. En del av handlingsplikten er plikten til å undersøke om eleven faktisk har blitt utsatt for krenkende ord eller handlinger, og få klargjort hva som faktisk har skjedd. Handlingsplikten gjelder også dersom den ansatte får mistanke om at en elev er utsatt for ord eller handlinger. Det er altså ikke nødvendig med faktisk kunnskap for at handlingsplikten blir gjeldende.

Den ansatte må når han/hun får kunnskap eller mistanke om krenkende atferd, vurdere hva som blir neste steg. Skoleledelsen skal varsles, og i noen tilfeller har den ansatte plikt til å gripe inn. Dette må vurderes konkret i den enkelte situasjonen. I akutte situasjoner, for eksempel når elever slåss eller en overhører krenkende ord til en elev, er det naturlig å gripe inn straks og undersøke nærmere i etterkant hva som faktisk skjedde.

Det følger av § 9a-3 andre ledd at etter at den ansatte har undersøkt saken og kommet frem til at dette er forhold som bør følges opp, skal skoleledelsen informeres. Skoleledelsen plikter å sikre at alle saker de blir varslet om og blir fulgt opp. Ansatte som varsler etter § 9a-3 andre ledd skal tas på alvor. Skolen, ved skoleledelsen, plikter å undersøke saken ytterligere dersom det er behov for dette og sette i verk egne tiltak.

Skolen med alle sine ansatte må ha en felles forståelse av når det skal varsles, og hvordan varslingen skal skje. På samme måte må alle ved skolen ha et avklart forhold til terskelen for å gripe inn. Disse avklaringene og rutinene for dette må innarbeides i internkontrollen etter § 9a-4.

Det er ikke noe krav i § 9a-3 andre ledd om at skolen skal fatte enkeltvedtak når det blir iverksatt tiltak etter egne initiativ. Dette skiller seg fra når en elev eller forelder ber om tiltak, jf § 9a-3 tredje ledd. At det ikke må fattes enkeltvedtak tar likevel ikke fra skolen ansvaret for å følge opp saken på en formålstjenelig måte.

I noen tilfeller vil tiltakene skolen iverksetter, likevel kreve at det blir fattet enkeltvedtak. For enkelte tiltak er det fastsatt eksplisitt i opplæringsloven eller forskrift til denne at avgjørelsen er et enkeltvedtak. Eksempel på dett er bortvisning etter opplæringsloven § 2-10 og skolebytte etter opplæringsloven § 8a-1 tredje ledd. Ellers er det definisjonen av enkeltvedtak i forvaltningslovens § 2 sett i sammenheng med karakteren av tiltaket som er avgjørende for om reglene om enkeltvedtak skal benyttes. Samtidig har skolen et visst handlingsrom knyttet til ordensreglement og opplæringsmessige tiltak. Dette er mindre inngripende tiltak som blir gjort for å gjennomføre opplæringa.

Det skriftlige, som enkeltvedtaksformen gir, er viktig for skolens dokumentering av at de har grepet inn og forsøkt å sikre elevens rett etter § 9a-1.

Plikten til å behandle anmodninger om tiltak fra elever/foreldre

Opplæringsloven § 9a-3 tredje ledd – Eleven/ foreldra sin rett til å be om tiltak og saksbehandlinga ved skulen

Dersom ein elev eller forelder ber om tiltak som vedkjem det psykososiale miljøet, deriblant tiltak mot kjenkjande åtferd som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

Skolen er pålagt gjennom § 9a-3 tredje ledd å behandle anmodninger fra elever eller foreldre som omhandler det psykososiale miljøet etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven. Dersom det foreligger en slik anmodning, må skolen snarest mulig ta stilling til om elevens rett er oppfylt, og eventuelt hvilke tiltak som skal iverksettes. Det blir understreket at skolen alltid skal fatte enkeltvedtak når elever/foreldre anmoder om tiltak som omhandler det psykososiale miljøet. Skolen har altså en vedtaksplikt. Dersom skolen ikke oppfylder plikten til å fatte enkeltvedtak i saken, kan foreldrene/eleven likevel klage som om det var fattet enkeltvedtak.

Anmodninger fra elever og foreldre trenger ikke være skriftlige. Skolen må også ta stilling til muntlige henstillinger. Skolen kan ikke avvise en anmodning fordi den ikke er skriftlig eller unnlate å oppgi hvilke tiltak eleven eller foreldrene ønsker. Skolen kan heller ikke kreve at eleven/foreldrene må levere en skriftlig henvendelse. Dersom skolen er i tvil om en anmodning fra eleven/foreldre er en anmodning etter § 9a-3 tredje ledd, må skolen avklare dette. Skolen har en veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11. En del av dette vil være å informere eleven/foreldrene om rettighetene etter kapittel 9a og avklare om en anmodning fra en elev eller foreldre om det psykososiale miljøet er en anmodning om tiltak. Den som tar imot anmodningen, plikter også å informere om retten til å be om tiltak og klageretten etter § 9a-3 tredje ledd. alle anmodninger, også muntlige, skal tas på alvor og undersøkes. Dette er en del av skolens undersøkelsesplikt etter forvaltningsloven § 17.

Anmodninger skal normalt rettes til skoleledelsen ved rektor, men anmodninger kan også rettes til lærere og andre ansatte. Dersom anmodningen blir rettet til en lærer, må han/hun vurdere hva anmodningen gjelder og om det er noe som kan og bør løses innenfor klassen. Lærerens vurdering vil være viktig når det skal avgjøres hvilke tiltak som eventuelt skal inn i enkeltvedtaket.

Uavhengig av om anmodningen kan løses innefor klassen, skal den viderebringes til skoleledelsen. En anmodning fra elever/foreldre skal aldri stoppes på klassenivå. Dette har sammenheng med kravet i § 9a-3 tredje ledd første punktum om at alle tilfeller der det blir bedt om tiltak i forbindelse med det psykososiale miljøet, skal behandles som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Regelen fastslår også at saken skal behandles "snarest mulig", og dersom det ikke er fattet enkeltvedtak etter forvaltningsloven "innen rimelig tid", kan eleven/foreldrene klage som om skolen har fattet enkeltvedtak. En klage skal alltid sendes til det forvaltningsorgan som har eller skulle ha fattet enkeltvedtak i første instans. Det vil si at klagen skal sendes til skolen. Fylkesmannen er klageinstans, men før klageinstansen kan ta saken til behandling, må skolen eller skoleledelsen se på saken på nytt, og eventuelt forberede saken for fylkesmannen, jf. forvaltningsloven § 33.

Ellers inneholder ikke opplæringsloven kapittel 9a krav til saksbehandling. Saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven gjelder for saker etter § 9a-3. Dersom skolen ikke behandler noe som er ment som en anmodning, er dette alvorlig og kan få konsekvenser, bla etter straffebestemmelsen i § 9a-7.

3 Brukermedvirkning

Elevene skal engasjeres i det systematiske skolemiljøarbeidet, både ved planleggingen og ved gjennomføringen av det, jf. § 9a-5. Her fremkommer det i første ledd:

§ 9a-5 første ledd – Elevdeltaking i skolemiljøarbeidet

Elevene skal engasjeres i planlegginga og gjennomføringa av det systematiske arbeidet for helse, miljø og tryggleik ved skolen. Skolen skal leggje oppgåver til rette for elevane etter kva som er naturleg for dei enkelte årstrinna.

Dette innebærer at elevene skal tas med i skolens arbeid med å oppfylle kravene i kapittel 9a. Dette kan for eksempel være deltaking når skolen lager ordensreglement, deltaking i gjennomføring av enkel målinger osv. Det er skoleeiers ansvar at elevene blir involvert i skolemiljøarbeidet.

I forarbeidene er det vist til at det er viktig i seg selv at elevene kan få oppleve å bli hørt, og for skolen vil det være lettere å planlegge og å gjennomføre tiltak i samarbeid med elevene og de foresatt.

Elevenes deltaking i skolemiljøarbeidet skal være sikret i internkontrollsystemet ved skolen etter § 9a-4.

I lovens § 9a-6 og kapittel 11 er ulike organ for brukermedvirkning regulert. De rådene og utvalgene opplæringsloven stiller krav til at skolen skal opprette er:

- Elevråd – jf. § 11-2/11-6
- Foreldreråd og FAU – jf. § 11-4

- Samarbeidsutvalg/skoleutvalg – jf. § 11-1
- Skolemiljøutvalg – jf. § 11-1a

Rådene og utvalgene skal gis relevant informasjon og en reell mulighet til å kunne uttale seg, jf. § 9a-6.

§ 9a-6 – informasjonsplikt og uttalerett

Samarbeidsutvalet, skoleutvalet, skolemiljøutvalet og dessutan elevrådet og foreldrerådet skal haldast løpande underretta om alle tilhøve – deriblant hendingar, planar og vedtak – som har vesentleg betydning for skolemiljøet. Råda og utvala har på førespurnad rett til å få framlagt dokumentasjon for det systematiske helse-, miljø- og tryggleiksarbeidet ved skolen.

Råda og utvala som er nemnde i første ledd, skal så tidleg som mogleg takast med i planlegginga og gjennomføringa av miljøtiltak ved den enkelte skolen, og har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som har betydning for skolemiljøet.

Dersom skolen blir klar over tilhøve ved skolemiljøet som kan ha negativ verknad for helsa til elevane, skal elevane og dei føresette snrast mogleg varslast om det.

Rutiner for å sikre at informasjon og varsling til de ulike rådene og utvalgene må innarbeides i internkontrollsystemet ved skolen etter § 9a-4.